

VÝVOJ LÁSKY NA ZEMI

GA 102

Rudolf Steiner

Kdo si ještě jednou pozorně promyslí naši minulou přednášku a při tom si vzpomene, že v pozdějším stadiu dochází k opakování jistých dřívějších stavů - tedy například že na naší Zemi postupně nastává saturnský, sluneční a měsíční stav a teprve pak se úplně rozvíjí stav naší Země - ten by mohl považovat za nutné učinit následující připomínku.

Mohl by říci: V různých dřívějších přednáškách se přece tvrdilo,²² že na Saturnu prošel první lidský zárodek něčím na způsob smyslové soustavy, jako by tento první saturnský zárodek lidského fyzického těla sestával z primitivních, elementárních smyslových orgánů. Na Slunci že se pak vyvinula soustava žláz, na Měsíci nervová soustava a to vše se na naší Zemi určitým způsobem opakovalo. Jak se to ale rýmuje s tím, že bylo posledně řečeno: Tím prvním, co na Zemi vzniká, je první zárodek krevní soustavy, něco jako tepelný člověk; potom, když se Země zhustí do vzdušného stavu a k tomu přibude světlo, přičleňuje se na jedné straně cosi jako vzdušná soustava, která se později přeměňuje v dnešní dýchací soustavu, zatímco tepelná soustava se přeměňuje v pozdější krevní soustavu; na druhé straně se působením světla vytváří určitý druh vnitřně zřící nervové soustavy. Dále se popisovalo, jak se to všechno dosud nachází v jemném éterném stavu a jak se to potom jakoby vyplňuje určitou bílkovinnou substancí, která se vlivem vesmírného znění, vesmírného tónu člení v jednotlivé látky. Jestliže budu předpokládat - mohl by dotyčný říci - že soustava žláz začíná teprve s ukládáním této organické látky, pak by tu na Zemi byla nejprve tepelná soustava, která tvoří první zárodek krevní soustavy, a nervová soustava, která ovšem existuje v podobě jemných éterných silových linií; pak by se objevila soustava žláz, v jistém ohledu již organicko-látkové povahy, a nakonec by se ukládaly nerostné látky, jak to bylo popisováno minule. Jestliže nastaly tyto po sobě následující stavy Saturnu, Slunce a Měsíce a tyto stavy se potom na Zemi opakují, pak je přece zvláštní, že se také na Zemi neobjeví nejprve smyslová soustava, pak soustava žláz, nervová soustava a nakonec krevní soustava. Posledně to však bylo popisováno přesně naopak: nejprve krev, potom nervy, žlázy a nakonec ukládání pevných látek, které, jak bylo zdůrazněno, teprve otevírají smysly směrem ven. Někdo

by mohl říci, že princip opakování příliš nevyšel, když se tu posledně uvedlo opačné pořadí, než které bychom čekali, kdyby docházelo ke skutečně doslovnému opakování.

Je třeba přiznat, že kdyby někdo chtěl líčit následující poměry jako opakování předcházejících poměrů na základě pouhého intelektu, pravděpodobně by podal líčení, které by bylo opakem toho, co skutečně bylo. Rozum by totiž usoudil, že na Zemi se šablonovitě zopakuje nejprve to, čím se prošlo na Saturnu, pak to, čím na Slunci a potom na Měsíci, a že teprve pak vznikla krevní soustava. Nejednou jsem zdůrazňoval, že v okultismu člověk zpravidla pochybí a může se dopustit strašlivých omylů, jestliže se ve svém líčení neřídí okultními skutečnostmi, nýbrž pouhým intelektem, nějakými pouze logickými závěry. Pokud totiž vývoj Saturnu, Slunce a Měsíce sledujeme v kronice Akáša, je tomu skutečně tak, že musíme říci: Na Saturnu je vytvořen zárodek smyslové soustavy, na Slunci soustavy žláz, na Měsíci nervové soustavy a na Zemi k nim přistupuje krev. Sledujeme-li pak okultní skutečnosti dále, je tomu na Zemi tak, že se nejprve objevuje určitý druh soustavy krve, potom soustavy žláz, nervové soustavy a teprve pak se vytváří to, co se objevuje jako smyslová soustava v této podobě, použitelné v zemských poměrech. Chceme-li tedy mluvit o sledu opakování, musíme v souladu se skutečnostmi mluvit o obráceném opakování. Co bylo popsáno dříve, i to, co bylo popsáno v poslední přednášce, není výsledkem spekulace, ale vychází to z opravdových skutečností; pak se ve skutečném stavu projevuje uvedené obrácení, což ono opakování činí mnohem složitějším.

Nesmíme se ovšem uspokojit ani předpokladem, že se jedná o pouhé obrácení. Jako se soustava krve ve svém prvním zárodku na naší Zemi objevuje nejprve v podobě čehosi na způsob tepelného člověka, jak jsem to popsal posledně, tak je krevní soustava skutečně zároveň i něčím na způsob smyslové soustavy. Je to totiž soustava tepelná a poznávací. Člověk je, abych tak řekl, cele člověkem krve a tepla. Není prostoupen krevní substancí, nýbrž prostupují jej éterně tepelné silové linie a tyto éterně tepelné silové linie, z nichž později vzniká krevní soustava, jsou v prvním zárodku soustavou veskrze smyslovou. Tato soustava je teprve v prvním zárodku a je sama soustavou smyslovou; soustava nervová a světelná je na Zemi nejprve určitým druhem soustavy žláz. Pozdější soustava žláz se skutečně může včlenit jen díky tomu, že ostatní nyní již včleněné soustavy, soustava krve a nervová soustava, se posunou ve svém vývoji. Tento posun se uskutečňuje následujícím způsobem:

Zatímco se nervová soustava vytváří jako určitý druh soustavy žláz, zůstává z krve něco jako pozdější zárodek krve. Zároveň se však i během druhého stavu krevní soustava sama přetváří v určitý druh nervové soustavy; jakmile je toho dosaženo a ve třetím stavu se včleňuje soustava žláz, přetvářejí se zase nejprve ony dvě dřívější soustavy, takže krevní soustava se skutečně opět posouvá o jeden stupeň dopředu, stejně jako nervová soustava. Neustále tedy dochází k přeformování, k transformaci.

Vývoj je zkrátka velmi složitý a ani pojmem obráceného opakování se nemůžeme uspokojit. Toto obrácení je totiž zase jen částečné; krevní soustava je soustavou smyslovou, která se později přeměňuje, a stejně je tomu u nervové soustavy atd.

Vidíte tedy, že to, co předcházelo, aby člověk mohl dosáhnout své současné výše, není pro rozum ani trochu pohodlné a jedná se o to, abychom se do tohoto složitého průběhu vývoje trpělivě a vytrvale vpravovali. Toto je ovšem pouze úvod, který jsem chtěl poskytnout těm, kdo pracovali na tom, co bylo řečeno posledně.

Naším dnešním úkolem má být ale něco úplně jiného: podívat se na vývoj člověka samotného na Zemi ze zcela jiného hlediska, aby se tato lidská bytost před naším zrakem vynořila naprosto názorně. Když se za tímto účelem ještě jednou vrátíme k předchozímu vtělení naší Země, ke starému Měsíci, ukáže se nám člověk na starém Měsíci při tomto pohledu tak, že bude mít fyzické tělo, éterné tělo, astrální tělo, ale nebude mít dosud osobní Já, které má nyní na Zemi. Zkoumáme-li stav vědomí takového měsíčního člověka, pak je opravdu naprosto radikálně jiný než stav vědomí pozemského člověka. Stav pozemského člověka se skutečně vyjadřuje v tom, co bychom mohli nazvat osobností. Tímto slovem je k charakteristice pozemského člověka řečeno mnohé, neboť na starém Měsíci osobnost dosud neexistovala.

Viděli jsme, že tato osobnost se plně rozvinula teprve pozvolna na Zemi a že v dávných dobách se člověk ještě mnohem více cítil jako článek celé pospolitosti. Dokonce i když v krajích, kde sami bydlíme, nepůjdeme nijak daleko do minulosti, pouze do prvních staletí po Kristu, najdeme tu ještě poslední doznívání pradávného vědomí. Starý Cherusk, starý Sugambr, Herul či Brukter se ještě necítil jako osobnost stejnou měrou jako dnešní člověk, nýbrž cítil se jako součást svého kmene. A když řekl „já“, znamenalo toto já ještě něco veskrze jiného, než znamená dnes. Dnes když člověk vysloví své „já“, míní tím podstatu své osobnosti, jak je takříkajíc uzavřená v jeho kůži. Tenkrát se člověk vůči svému kmenu cítil podobně, jako se cítí článek našeho organismu. Cítil se v první řadě jako Sugambr, Herul, Brukter nebo Cherusk a teprve ve druhé řadě jako osobní Já.

Mnohé stavy v této dávné době lépe pochopíte, vezmete-li na zřetel tuto radikální změnu osobnosti, uvědomíte-li si, že například jisté formy krevní, rodové či kmenové msty lze plně objasnit společným vědomím kmene, vědomím něčeho na způsob skupinové duše. Lidé se zkrátka vnímali jako skupiny společné krve, takže msta za zabití se vykonávala na celém kmenu vraha, jako by to byl on sám.

A vrátíme-li se ještě dál, až do klasické starozákonní doby, do doby židovského národa, pak víme, že jednotlivý Žid se cítil veskrze jako článek celého židovského národa, že když vyslovil „já“, necítil se být představitelem svého osobního Já, ale cítil krev celého židovského národa, jak proudí pokoleními od dob otce Abrahama: „Já a otec Abraham jedno jsme!“ [Ř 4,16] V tomto vědomí se příslušník národa cítil

chráněn a oceňován. Cítil tuto skupinovou duši v krvi daleko do minulosti, až k otci Abrahamovi. A půjdeme-li ještě dál do minulosti, do pradávných dob Země, najdeme tuto skupinovou duševnost ještě v mnohem výraznější podobě. Jednotlivec se tu upamatovává na to, co učinili předkové, a to až k prvnímu praotci. Vzpomínka potomka tak sahá celá staletí do minulosti.

V naší době si člověk za obvyklých poměrů nepamatuje už ani to, co udělal jeho otec, pokud to sám neviděl. Nevzpomíná si už na to, co prožili jeho předkové. Jeho paměť obsáhne jen jeho vlastní život. V dávných dobách si člověk vnitřně pamatoval nejen to, co sám zažil, ale i to, co zažili jeho předkové, s nimiž byl jedné krve - ne proto, že to věděl, ale protože jeho paměť sahala i za narození. Víme také, že stáří starých patriarchů,²³ Adama a následujících předků židovského národa, původně nemělo znamenat nic jiného než délku paměti, jak daleko sahala vzpomínka ve sledu předků. Proč žili Adam a ostatní patriarchové tak dlouho? Protože tím nebyla označována jednotlivá osobnost, ale protože si lidé vzpomínali tak daleko ve sledu pokolení, jak si dnes vzpomínají na své vlastní mládí. To se označovalo společným výrazem. Osobnost vůbec nepřípadala v úvahu. Člověk si vzpomínal nejen na to, co prožil v době svého dětství, ale i na to, co prožil ve svém dětství jeho otec, jeho děd atd., po celá staletí; obsah této vzpomínky se spojoval v jednotu a byl nazýván třeba „Adam“ nebo „Noe“ a podobně. Uzavřená osobnost neměla v pradávných dobách zdaleka takovou hodnotu, jakou má dnes; paměť sahala až za otce, matku, děda atd., a kam až sahala, tam se používalo společné jméno. Pro současný materialistický světonázor to vypadá nehorázně a fantasticky, nicméně je to něco, co důkladná věda o duši, která dokáže brát v úvahu skutečnosti, musí z hloubi skutečností konstatovat.

Na naší Zemi tak dospějeme k tomu, že člověk měl cosi na způsob skupinového vědomí, které odviselo od jeho skupinové duše. Kdybychom se vrátili ke starému Měsíci, kde člověk nejenže neměl takto ohraničené Já, začleněné do skupinového vědomí, nýbrž neměl ještě vůbec žádné Já a sestával jenom z fyzického, éterného a astrálního těla, zjistili bychom, že vědomí na starém Měsíci nebylo menší, nýbrž zahrnovalo obrovské, velké skupiny, že základem měsíčního lidského pokolení byly vskutku obsáhlé skupinové duše. Tyto měsíční skupinové duše, které jednotlivé měsíční lidi jaksi vysílaly na Měsíc, byly moudré. Popisovali jsme rovněž skupinové duše zvířat na Zemi a jako znak vystupující do popředí jsme také našli moudrost. Tyto měsíční skupinové duše tenkrát k naší planetě v jejím předchozím vtělení přičlenily onu moudrost, kterou dnes známe a obdivujeme. A pokud dnes obdivujeme, jak je každý kousek kosti, jak jsou srdce a mozek, jak je každý lístek rostliny prostoupen a prosycen moudrostí, pak víme, že ona moudrost kanula od skupinových duší - podobně jako dnes déšť kane z oblaků - a včleňovala se do všech bytostí, které ji přijímaly jako zárodek a opět ji vynesly ven, když po pralaji znovu vznikly na Zemi. Na Měsíci tedy existovaly moudré, obsáhlé skupinové duše.

Kdybychom na starém Měsíci hledali jednu vlastnost, kterou dnes na naší Zemi nacházíme s postupujícím pozemským vývojem ve stále větší míře, pak bychom tuto vlastnost u měsíčních bytostí nenašli. Touto vlastností je láska, puzení, které bytosti vede ze svobodné vůle k sobě navzájem. Láska je posláním naší planety Země. Proto v okultismu nazýváme Měsíc také „kosmem moudrosti“ a Zemi „kosmem lásky“. A zatímco dnes na Zemi obdivujeme moudrost, která do ní byla včleněna, budou jednou jupiterské bytosti stát před bytostmi, od nichž to k nim bude vonět láskou. Z bytostí, jež budou kolem nich, budou takřkajíc chutnat a čichem cítit lásku. Jako k nám na Zemi září moudrost, bude na Jupiteru k jupiterským bytostem proudit vůně toho, co se zde na Zemi rozvíjí v podobě lásky, od čistě pohlavní lásky až po spinozovskou lásku k Bohu.²⁴ Bude se to rozlévat v podobě vůně, tak jako dnes nejrůznějšími vůněmi voní rostliny. Jednotlivé stupně lásky tak budou proudit jako vůně, která bude stoupat z kosmu, jež jsme jako následovníka Země nazvali Jupiterem.

V průběhu evoluce se tedy poměry mění a vždy, když v evoluci nastává pokrok, podílejí se na něm bytosti. Bytosti, které jsou spojené s příslušným planetárním vývojovým stupněm, pak stoupají ke stále vyšším vývojovým stupňům. Dnes jsou lidé, kteří žijí na Zemi, takřkajíc nástrojem vývoje lásky; předtím tyto různé formy lásky jako pozůstavší formy rozvinula živočišná říše, a nakolik se u zvířat projevuje láska, ukázalo by jednoduché zkoumání, že to všechno jsou předstupně lidské, stále více se zduchovňující lásky. Zatímco na Zemi je člověk nástrojem vývoje lásky, až ve svém vývoji pokročí k Jupiteru, bude schopen přijmout vlastnost ještě vyšší. Tak se i bytosti, které z okruhu Měsíce nechávaly kanout moudrost, staly schopnými vyššího vývoje, když se Měsíc stal Zemí; tyto bytosti postoupily výše. Bytosti, jež tenkrát měly tu moc, aby nechaly kanout moudrost do měsíčních bytostí, byly veskrze tytéž bytosti, které v okamžiku vývoje Země, kdy ze Země vystoupilo Slunce, natolik pokročily, že mohly vystoupit spolu se Sluncem a Slunce učinit svým jevištěm. Bytosti, jež byly na Měsíci duchy moudrosti, kanoucí moudrosti - jsou to jiní duchové moudrosti než ti, kteří byli jmenováni v souvislosti se Saturnem - tyto duchové, nebo přinejmenším velký počet z nich, si za jeviště zvolili Slunce. Jen bytost, která se označuje jako Jahve neboli Jehova a která nakonec dosáhla plné zralosti na Měsíci, se na Zemi stala pánem formy, vládcem měsíčních sil.

Ale mluvili jsme již také o jiných bytostech, které neprošly plným vývojem Měsíce až do konce a takřkajíc se zastavily uprostřed mezi lidským a božským bytím. Nejrůznějším způsobem jsme je již charakterizovali. Upozornili jsme na to, že Slunce v jistém stadiu svého vývoje ze sebe oddělilo Venuši a Merkur, aby těmito bytostem dalo jeviště, které by pro ně bylo vhodné. Hovořili jsme již také o tom, že na pokračujícím vývoji lidí se podílely bytosti, jež se - tak jako bytosti Venuše a Merkuru

- pro lidstvo staly velkými učiteli v mystériích. Dnes tento obraz doplníme z jiného hlediska.

Už jsme naznačili, že kdyby síly a bytosti, které společně se Sluncem vystoupily ze Země, zůstaly původním způsobem se Zemí spojené, musel by se člověk vyvíjet prudkým tempem, které by nemohl vydržet. Vůbec by se nedostal ke svému vývoji, kdyby duchové moudrosti zůstali spojení se Zemí, tak jako byli spojení s Měsícem. Museli se vzdálit a působit zvenčí, měl-li mít člověk ve svém vývoji správné tempo. Jinak by člověk, jen co by se narodil, hned zase zestárl; jeho vývoj by měl příliš rychlé tempo. Mohu vám to znázornit ještě jiným způsobem.

Duchové, kteří se sami vyvinuli až ke slunečnímu bytí, nemají žádný zájem na tom, aby člověk postupně procházel jednotlivými životními etapami, dětstvím, mládím, zralostí a stářím a v tělesnosti zvolna sbíral pozemské zkušenosti. Mají zájem pouze na dokonalém vývoji k duchovnosti. Kdyby zůstali spojení se Zemí, pak by lidská těla jistým způsobem zakrněla, byla by spálena. Aniž by nechával dozrát plody vydobyté z pozemského bytí, směřoval by duch k prudkému vývoji a člověk by pozbyl všeho, čemu se na jevišti Země může naučit. Především by zůstalo skryto vtisknutí lásky do kosmického vývoje. Aby se na Zemi mohla vyvíjet láska, muselo být nejprve na primitivním stupni vyvinuto tělo. Láska musela být založena v nejnižší formě pohlavní lásky, aby se mohla přes různé stupně vyvíjet výš, a nakonec, až Země ve svém dokonání dospěje do své poslední epochy, bude láska v zušlechtěné podobě pozvednuta a získá podobu lásky ryze duchovní. Veškerá nižší láska je školením pro vyšší lásku. Pozemský člověk má v sobě rozvíjet lásku, aby ji na konci svého vývoje mohl vrátit Zemi; neboť všechno, co se vyvine v mikrokosmu, se nakonec vlije do makrokosmu. Pokrok člověka vyústí ve vývoj makrokosmu. Moudrost, která vplynula do měsíčního člověka, září k pozemskému člověku jako moudrost pronikající jeho stavbu. Láska, která je do člověka během [vývoje] Země postupně vsazována, bude k jupiterským bytostem vonět z celé říše Jupiteru. Touto cestou musí jednotlivé kosmické síly jít.

Výchozí bod naší pozemské mise - vtisknutí lásky - byl tedy jaksi postaven před následující dva směry: Duchové moudrosti, tvůrci moudrosti, kteří na Měsíci umožnili moudrosti vplynout do zemských říší, neměli na Zemi sami o sobě, jako duchové moudrosti, zájem na fyzické tělesnosti člověka. Nakolik měli zájem jen o moudrost, předali zvláštní zemskou misi duchům lásky, kteří tvoří jinou třídu a jako duchové lásky byli zprvu také schopní nějaký čas se vyvíjet na Slunci. Tímto způsobem máme ve vývoji Země dvojí: vplývání lásky, jež se objevuje takřkajíc nově, a vplývání moudrosti, jež působí zvenčí, protože duchové, kteří se přednostně zajímají o moudrost, se stáhli na jeviště Slunce. Je velmi důležité, abychom toto spolupůsobení duchů moudrosti a duchů lásky chápali správně, neboť v tomto spolupůsobení duchů moudrosti a duchů lásky se vyjadřuje nesmírně důležitý protiklad. Chci-li teď

do lidské řeči převést to, co se tu událo, pak se tento protiklad vyjadřuje tím, že duchové moudrosti zcela přenechávají jednotlivého člověka ve vývoji mezi narozením a smrtí duchům lásky a pro sebe přebírají vládu nad individualitou, procházející v průběhu reinkarnací různými osobnostmi.

Když si teď představíte člověka v jeho celistvosti, máte zde rozloženo, pod kterými dvěma vládci člověk v kosmické vládě stojí. Čím je člověk mezi narozením a smrtí, co zde v sobě rozvíjí tím, že žije v tělesnosti, co z něj dělá opravdu bytost, jež stojí oběma nohama na pevné zemi, to se nachází pod vládou duchů lásky. To, co prochází osobnostmi jako zůstávající individualita, co se s člověkem rodí, umírá, znovu se rodí, znovu umírá atd., to se v jistém ohledu nachází pod vládou duchů moudrosti. Nesmíte však postupovat šablonovitě a říkat si: Ty tedy tvrdíš, že lidská individualita se nachází pod vlivem duchů moudrosti a lidská osobnost pod vlivem duchů lásky. - Kdybychom postupovali šablonovitě, vyšel by z toho zase jen nesmysl. Neboť pojmy jsou platné jen tehdy, chápeme-li je v jejich relativitě, víme-li, že každý pojem má dvě strany. Takto šablonovitě byste směli postupovat pouze v případě, že byste se domnívali, že tento život mezi narozením a smrtí je pro všechny následující životy bezvýznamný. Pokud si ale připomenete, co jsem vždycky zdůrazňoval, že totiž plody každého jednotlivého pozemského života, tedy plody všeho, co získáváme pod vlivem duchů lásky, vplývají do veškerého vývoje, do toho, co vedou duchové moudrosti, a když si na druhé straně uvědomíte, že působením síly duchů moudrosti vzniká všechno, co je v lidském těle až k tělu astrálnímu - už jsme popisovali, že zkušenosti učiněné na Zemi musí být přeměněny a přetvořeny - pak uvidíte, že na lidskou bytost, protože má fyzické, éterné a astrální tělo, působí zase také duchové moudrosti. A protože to, co člověk jako osobnost rozvíjí za působení živlu lásky, zůstává, jakmile to jednou rozvine, zachováno pro jeho individualitu, působí zase oklikou přes moudrost duchové lásky na to, co člověk rozvíjí v jednotlivém životě. Tak tyto duchové spolupůsobí. Potom je vláda těchto duchů zase rozdělena tak, že všechno, co je osobností, podléhá bezprostředně, přímo vládě lásky a všechno, co se odehrává mezi narozením a smrtí, podléhá nepřímo živlu moudrosti.

Vidíme tak, že lidská osobnost a lidská individualita spočívají v odlišných směrech a proudech. Důležité je to z následujícího důvodu: Kdyby si, abych tak řekl, osobovali vládu duchové moudrosti, které teď máme na mysli, nastal by onen překotný, vehementní vývoj, jež bychom mohli charakterizovat i tak, že člověk by v jedné jediné inkarnaci ve stěsnané podobě prožil veškeré možné zdokonalení ze všech inkarnací. To, co měli poskytnout duchové moudrosti, však bylo rozloženo na všechny inkarnace následující po sobě na Zemi. V okultismu se to vyjadřuje zcela určitými slovy. Kdyby byli duchové moudrosti ve vývoji zůstali, člověk by ve svém vývoji k duchovnosti rychle prošel všemi vývojovými stupni a tělesně by při tom shořel.

Takto se však duchové moudrosti zřekli nároku na to, aby člověka vedli k natolik vehementnímu vývoji. Odešli ze Země, aby kroužili kolem ní a mírnili doby, které by jinak ubíhaly vehementním tempem, aby jim daly náležitou míru. Proto se v okultismu říká, že tito duchové moudrosti se stali „duchy dob oběhu“.

Sled lidských inkarnací začal být veden v rámci po sobě následujících dob oběhu, jež jsou řízeny chodem hvězd. Z duchů moudrosti se stali duchové dob oběhu. Svou moudrou mocí mohli člověka vyzvednout ze Země, ale lidé by se museli zřící vyžráním plodů, které mohou vyžrát jen v čase. Nebylo by možné získat plody lásky, plody pozemské zkušenosti. Tajemství, která bytosti musí mít a musí si je vzít k srdci, aby mohly dozrát plody lásky, plody pozemské zkušenosti, byly těmto duchům dob oběhu skryty. Proto se v Písmu praví, že zahalili svou tvář před mystickým Beránkem. Neboť „mystický Beránek“ je sluneční duch, jenž zná nejen tajemství, jak vyzvednout ze Země duchy, ale také jak ze Země vykoupit těla, zduchovnit je, až projdou mnoha inkarnacemi. Sluneční duch, jehož nazýváme Kristus, je vlastníkem tajemství lásky, a protože má zájem nejen na individualitě, ale bezprostředně na každé jednotlivé osobnosti na Zemi, nazýváme ho „velkou obětí Země“ neboli „mystickým Beránkem“.

Tak se jedni stali duchy dob oběhu a řídili po sobě následující inkarnace. Kristus se stal ústředním bodem, nakolik měly být jednotlivé lidské osobnosti posvěceny a vytrženy. Všeho, co člověk může z jednotlivé osobnosti jako plod vnést do individuality, dosahuje tím, že je spjat s bytostí Krista. Pohled na Kristovu bytost, pocit sepětí s ní tříbí a zušlechťuje osobnost. Kdyby byl vývoj Země probíhal bez zjevení Krista, zůstalo by lidské tělo, použijeme-li tento výraz v obsáhlém smyslu, zlé; muselo by se spojit se Zemí a navždy by propadlo hmotě. A kdyby se duchové moudrosti přesto nebyli zřekli zduchovnění člověka hned na začátku vlastního vývoje Země, nutně by nastalo toto: Buďto by duchové moudrosti člověka hned na počátku pozemského vývoje - tedy v lemurské době - vyrvali z těla, uvedli ho do kvapného duchovního vývoje a jeho tělo rychle spálili; pak by Země nikdy nemohla splnit své poslání. Anebo by duchové moudrosti řekli: To nechceme; chceme, aby se tělo člověka plně vyvinulo, my sami však na tom nemáme žádný zájem, přenecháme to tedy tomu, kdo se zrodil později, Jehovovi, on je pánem formy! Pak by byl člověk mumifikován, byl by vyschnul. Lidské tělo by zůstalo spojené se Zemí a nikdy by pak už nemohlo směřovat ke zduchovnění.

Ani jedna z těchto dvou cest nebyla zvolena; aby mohla nastat rovnováha mezi duchy moudrosti a posledním zrozcením Měsíce, pánem formy, který je výchozím bodem pro tvoření Měsíce, byla vytvořena střední poloha. Tuto střední polohu připravilo zjevení Krista, jenž je povznesen nad moudrost, před nímž duchové moudrosti s pokorou zahalují tvář a který tím, že se lidé budou stále více naplňovat a pronikat jeho duchem, lidi vykoupí. A až Země sama dospěje do bodu, kdy se člověk plně zduchovní, pak z evoluce nevypadne vyschlá koule, nýbrž člověk díky tomu, co mu

bylo umožněno odnést si z vývoje, přivede svou stále více se zušlechťující lidskou formu k úplnému zduchovní.

A vidíme, jak se lidé zduchovňují. Kdybychom se podívali na původní lidská těla z lemurské doby - tato lemurská lidská těla nikdy nebudou popisovat na veřejné přednášce! - zjistili bychom, že pro nás stojí na nejzazší hranici ošklivosti. Teprve pozvolna se lidské tělo utváří ve formě, jakou známe dnes. A lidé se objevují ve stále zušlechtěnější podobě, když jsou stále více očišťováni láskou. Člověk se však bude vyvíjet dál, než je dnešní lidská tvář. Jako se od lemurské rasy čím dál víc zduchovňovalo lidské tělo, bude se čím dál víc zduchovňovat i lidská tvář. Dnes jsme v páté rase. Již dnes se v lidské tváři zračí vše dobré a ušlechtilé, co žije v duši, a v šesté rase bude lidská tvář zářit vnitřní dobrotou. Člověk pak bude mít docela jinou fyziognomii, takže podle vnější podoby bude možné poznat, jak dobrý a jak ušlechtilý je, a podle tváře se pozná, jaké niterné duševní vlastnosti v člověku jsou.

Ušlechtilá mysl a dobrota, obsažené v lidské duši, se budou stále více otiskovat v lidské fyziognomii, až na konci pozemského času bude tělesnost člověka zcela proniknuta duchovností a zcela se odpoutá od těch, kteří budou lpět na hmotě, budou představovat obraz zla a zůstanou stát na nerostné úrovni. To je to, co nastane a co se nazývá „posledním soudem“, rozdělení dobrých a zlých. Je to zduchovníení lidského těla neboli, jak se populárně říká, „vzkříšení těla“. Je pouze třeba, abychom těmto věcem rozuměli ve zdravém smyslu na základě okultismu; pak proti nim nemůže být veden žádný útok. Rozumáři ovšem nedokážou pochopit, že to, co je hmotou, by se jednou mohlo stát něčím jiným než hmotou. To, co lze v nejlepším smyslu slova nazvat „šilenstvím materiálnosti“, si nikdy nedokáže představit, že by se něco materiálního, hmotného mohlo zduchovnit, to znamená, že jednou nastane něco takového, co bývá nazýváno zduchovníením, vzkříšením těla. Tak tomu však je a takový je běh vývoje Země, a takto se projevuje smysl tohoto vývoje a postavení Krista v něm.

Kdybychom se dívali pouze na všechno, co jsme dosud brali v úvahu v rámci našeho dnešního výkladu, měli bychom před sebou prazvláštní obraz vývoje naší Země. Tento obraz by byl takový, že by byla skutečně udržována rovnováha mezi duchy formy a duchy, z nichž se stali duchové dob oběhu, tedy vlastními duchy světla. Díky tomu, že Kristus od mystéria na Golgotě vede budoucí vývoj Země, by tito duchové byli v rovnováze, a tím, co by nastalo, by vskutku byl sukcesivní vzestup. Tak jednoduché to však není. Víme, že někteří duchové zaostali - duchové, kteří ve vývoji moudrosti nedosáhli plné zralosti, a nemají proto žádný zájem na tom, aby svou vládu přenechali proudu lásky. Tito duchové chtěli působit dál a dál chtěli nechat vplývat moudrost. Působili na člověka, ovšem na Zemi proto nepůsobili neplodně, jak bychom se mohli domnívat. Přinesli člověku svobodu. Jestliže Kristus přinesl lásku, pak tito duchové, které nazýváme luciferskými, přinesli člověku svobodu,

svobodu osobnosti. Dali mu možnost volit mezi dobrem a zlem. I zaostání jistých duchů má velmi dobrou stránku a všechno, ať pokrok či zaostávání, je božské povahy. Existovali tedy duchové dob oběhu, kteří vedli pokračující inkarnace, to, co jako individualita prochází všemi inkarnacemi, a existovali duchové lásky, vedení principem Kristovým, kteří tuto individualitu připravovali tak, aby osobnost mohla pozvolna přejít do říše lásky. Chceme-li charakterizovat onen velký ideál, jenž před námi tane v podobě říše lásky, můžeme to udělat následujícím způsobem.

V nejširších kruzích je dosud rozšířen velký omyl, že blaho a spása jednotlivé osobnosti jsou možné bez blaha a spásy všech ostatních osobností na Zemi. I když to lidé přímo nepřiznají, prakticky je vše postaveno na tom, že tak, jak dnes žijeme, žije jednatel na úkor ostatních a je široce rozšířena víra, že blaho jednotlivce nezávisí na blahu ostatních. Budoucí vývoj rozvine úplné společenství ducha, to znamená, že na Jupiteru začne panovat víra, že blaho a spása jednotlivce neexistují bez blaha a spásy všech ostatních, a sice bez stejného blaha a spásy všech ostatních jednotlivců.

Křesťanství připravuje tento názor a je tu proto, aby ho připravovalo. Pospolitost vyvstala na Zemi zprvu skrze lásku, jež je vázána na krev. Tím byl překonán čirý egoismus. Křesťanství má nyní za úkol roznítit v lidech takovou lásku, která už není vázána na krev, to znamená, že se mají učit nalézat ryzí lásku, kde blaho a spása jednotlivce naprosto nepřipadají v úvahu bez blaha a spásy druhého člověka. Říše lásky bude vypadat tak, že jako dříve poutalo lidi k sobě navzájem pokrevní příbuzenství, bude nyní člověk vidět svého příbuzného v každém člověku, bez ohledu na společnou krev. To je naznačeno ve slovech: „Kdo neopustí svého otce a matku, svou ženu a děti, své bratry a sestry, nemůže být mým učedníkem.“ [L 14,26 a 18,29-30, Mt 10,37] Cokoli jiného není skutečným křesťanstvím. Tak můžeme charakterizovat vývoj člověka k vyššímu stavu. Vývoj k tomuto stavu se však děje v cyklech, nikoli sukcesivně. Tyto cykly si můžete ujasnit pomocí jednoduché úvahy.

Podívejte se, jak v první epoše poatlantské doby vzchází kultura, bráhmanská kultura, která dosahuje svého vrcholu a zase upadá do dekadence, jak dosahuje svého vrcholu v oblasti útěku ze všeho materiálního a v tomto útěku hledá spásu, jak se ale zase musí vrátit zpět, protože svou kulturu hledala ve sféře neuznávání hmoty. Potom vidíte, že nastává nový cyklus ve staroperské kultuře, že staroperská kultura si podmaňuje zeměkouli tím, že uznává hmotu, ovšem jako moc, která odporuje člověku a člověk ji přemáhá svou prací; tato kultura opět dosahuje vrcholu a upadá do dekadence. Vynořuje se však nová kultura, kultura egyptsko-chaldejsko-asyrsko-babylonská, která hmotu nejen uznává, ale proniká ji lidskou inteligencí, když zkoumá dráhy hvězd, když buduje stavby podle toho, co získala z hvězdné moudrosti a lidské pozemské stavby jsou zakládány podle zákonů geometrie. Hmota už není pouze odporující mocí, ale je přetavována a přetvářena v něco duchovního. Pyramidy jsou obrazem toho, co člověk vyčetl z hvězd.

Když pak egyptsko-chaldejsko-asyrsko-babylonská kultura upadla do dekadence, postupujeme k řecko-latinské kultuře, kdy člověk v řeckém umění přetváří hmotu tak, že do ní vpravuje svůj vlastní obraz, a dospívá tím k přemožení hmoty krásou. Tak tomu dříve nebylo, aby jako v řeckém sochařství, architektuře a dramatickém umění člověk hmotě vtiskoval svůj vlastní obraz. Lidská osobnost je v řeckém umění oslavována jako nejvyšší výraz krásy. Jak dále vidíme, v římské kultuře k tomu přistupuje právní pojem osobnosti. A pokud někdo učený říká, že pojem práva existoval už dříve, pak je to - což je znalému člověku zřejmé na první pohled - učenost postavená na hlavu. Chamurapiho zákoník²⁶ je něco úplně jiného než to, co bylo v podobě jurisprudence vytvořeno v Římě. Jurisprudence je v podstatě římským produktem, protože se objevuje tam, kde si jednotlivá osobnost vytváří svůj obraz i v právu; tady je člověk založen zcela na své vlastní osobnosti. Prostudujte si a srovnajte zákon v římském právu s tím, co lze najít v Chamurapiho zákoníku, kde byla lidská osobnost plně začleněna do teokracie. „Římský občan“ je novým prvkem ve vývojovém cyklu lidstva.

V páté, germánské kultuře musí člověk sestoupit do hmoty ještě hlouběji; přemáhání přírodních sil, triumfy techniky jsou toho důsledkem. Ale přece jen jsme se už dostali za nehlubší bod tohoto vývoje. A nový cyklus nastane, jakmile se lidé zcela chopí toho, co se dnes projevuje v podobě theosofie.

Vidíme, že každý cyklus v kultuře dosáhne svého vrcholu a zase opadne a že každý nový cyklus má za úkol přivést kulturu dál. [mezera v textu]

[...] Pevný rovnovážný stav dává člověku jistotu, že může být vykoupen ze Země, a spění vzhůru a dolů je to, co nazýváme spěním ke skutečné svobodě, které lidstvu vtiskli luciferští duchové. V chodu světa tak společně působí princip Kristův a luciferští duchové, přičemž společně podmiňují kulturu. Nevadí, že v prvních dobách křesťanství byl luciferský princip vyloučen a lidé byli odkázáni jen na Kristův princip. Však ono lidstvo zase dospěje k tomu, aby si v plné oddanosti Kristovu principu vydobylo svobodu; neboť Kristův princip je natolik obsáhlý, že ho může pochopit jen ten, kdo se ho snaží obsáhnout na úrovni nejvyšší moudrosti.

Podívejme se zpět do předkřesťanských dob. Zjistíme, že náboženství tu jsou jako příprava na křesťanství. U Indů a Peršanů sice vidíme náboženství, ovšem náboženství, která jsou vhodná pro dotyčný národ, z něž se zrodila. Jsou to národní, kmenová, rasová náboženství, která vystupují spolu s národem, z něhož vznikla, omezená ve své vnitřní podstatě, protože v jistém ohledu vzešla ještě ze skupinových duší a jsou s nimi spojená. S Kristovým náboženstvím vstupuje do vývoje lidstva prvek, který je skutečně prvkem vývoje Země. V počátečním období je křesťanství takové, že okamžitě porušuje všechny dřívější náboženské principy. Rázně se staví proti větě „Já a otec Abraham jedno jsme“. Nejprve se staví proti tomu, co můžeme

vnímat jako jednotu s něčím, co je jakkoli skupinou lidí; duše, která přebývá v každé osobnosti, se naopak musí cítit zajedno s věčným základem světa, nazývaným „Otec“ a přebývajícím v každé duši, což vyjadřuje ve větě „Já a Otec jedno jsme“ [J 10,30]. A proti Starému zákonu, který začíná slovy „Na počátku bylo světlo“, staví křesťanství v Novém zákonu slova „Na prapočátku bylo Slovo!“. Tím byl dán jeden z největších pokroků ve vývoji lidstva. Neboť u světla, jež se objeví, mluvíme - nakolik můžeme mluvit o světle - o něčem navenek viditelném. Proto staré prameny obsahují genezi, která to, co je fyzické, popisuje jako zjevení světla. Avšak „Slovo“ je to, co vychází z nitra bytosti. A dříve než nastalo jakékoli zjevení světla, bylo zde to z člověka, „co tu bylo, je a bude“ - tedy to, co je míněno nejnaternější bytostí člověka. Na prapočátku nebylo světlo, nýbrž Slovo. Janovo evangelium je dokument, který nesmíme stavět vedle ostatních dokumentů; nýbrž je to dokument, jenž ostatní doklady rozšiřuje z dočasnosti do věčnosti.

Křesťanství zde nestojí jako náboženství, jež by bylo náboženstvím kmenovým, nýbrž stojí tu jako náboženství všelidské, je-li správně chápáno. Tím, že se křesťan cítí být jedno s Otcem, stojí duše před duší, bez ohledu na to, ke kterému kmeni patří. Působením křesťanství tak budou muset padnout všechny závory a jupiterský stav musí být připravován za působení tohoto principu. Proto křesťanství začalo jako náboženství, neboť lidstvo bylo postaveno na náboženství. Náboženství je však něco, co musí být v průběhu vývoje lidstva vystřídáno moudrostí, co musí být vystřídáno poznáním. Jelikož náboženství staví na víře a není prožhnuto plným poznáním, je něčím, co musí být v průběhu pokroku lidstva vystřídáno. A zatímco dříve člověk musel věřit, aby dospěl k vědění, bude v budoucnosti zářit plné poznání a člověk bude vědět a odsud stoupat k uznání těch nejvyšších duchovních světů. Od náboženství se lidstvo vyvíjí k moudrosti opět prožhnuté láskou. Nejprve moudrost, pak láska a pak moudrost prožhnutá láskou.

Můžeme se ovšem ptát: Jestliže ale náboženství přejde v poznání, jestliže člověku již nebude dáno náboženství starou formou, aby byl na moudrost, která vede evoluci, odkazován pouze vírou, to pak už nebude ani křesťanství? Nebude pak už žádné jiné náboženství, které je postaveno na pouhé víře. Křesťanství zůstane, neboť křesťanství sice bylo na svém počátku náboženstvím, avšak křesťanství je větší než veškeré náboženství! To je rosikruciánská moudrost. Náboženský princip křesťanství byl ve svém počátku obsáhlejší než náboženský princip všech ostatních náboženství. Avšak křesťanství je ještě větší než náboženský princip samotný. Až odpadnou schrány víry, bude formou moudrosti. Křesťanství může naprosto odhodit schrány víry a stát se náboženstvím moudrosti; duchovní věda pomůže lidem na to připravit. Lidé budou schopni žít bez starých forem náboženství a víry, nebudou však moci žít bez křesťanství, neboť křesťanství je větší než veškeré náboženství. Křesťanství je tu proto, aby zbouralo všechny formy náboženství, a to, co lidem naplňuje jakožto

křesťanství, tu bude i tehdy, až lidské duše odrostou všemu pouze náboženskému životu.

Berlín, 24. března 1908